

ANTROPOLOGIJOS STUDIJŲ KRYPTIES APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Antropologijos studijų krypties aprašu (toliau – Aprašas) reglamentuojami antropologijos studijų krypties (J05), kuri priklauso socialinių mokslų studijų krypčių grupei (J), studijų programų specialieji reikalavimai. Aprašas antropologijos studijų kryptį (toliau – antropologijos kryptis) reglamentuoja tiek, kiek nereglamentuoja Bendrieji studijų vykdymo reikalavimai, patvirtinti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-1168 „Dėl Bendrųjų studijų vykdymo reikalavimų aprašo patvirtinimo“.

2. Aprašo reikalavimai taikomi universitetinėms pirmosios ir antrosios pakopų antropologijos krypties studijų programoms, kurios gali būti vykdomos nuolatine ir (ar) ištestine studijų forma.

3. Antropologijos pagrindą sudaro žmonių socialinės ir kultūrinės raiškos įvairovės tarpkultūrinis supratimas palyginamuoju aspektu iš lokalsiosios bei globaliosios perspektyvų, pasitelkus antropologinę lauko tyrimų metodologiją ir antropologinių tyrimų teorijas.

4. Baigusiesiems antropologijos krypties studijas suteikiamas socialinių mokslų bakalauro / magistro kvalifikacinis laipsnis, atitinkantis šeštąjį / septintąjį Lietuvos kvalifikacijų sandaros ir Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos lygmenį bei Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sąrangos pirmąją / antrąją pakopą, patvirtinamas aukštosios mokyklos išduodamu bakalauro / magistro diplomu ir diplomo priedėliu.

5. Studijuojant kitų studijų krypčių pirmosios pakopos studijose, antropologijos krypties dalykai gali būti pasirenkami studijuoti kaip gretutinė kryptis. Antropologijos kryptis taip pat gali būti sudėtinė dalis dviejų krypčių ir tarpkryptinėse studijų programose.

6. Stojantiesiems į pirmosios pakopos studijas Aprašas specialių reikalavimų nenustato.

7. Į antrosios pakopos studijas priimami asmenys:

7.1. baigę socialinių mokslų studijų arba humanitarinių mokslų studijų krypčių grupių kolegines studijas bei aukštosios mokyklos nustatytas papildomas studijas, kurios turi būti ne mažesnės nei 60 studijų kreditų apimties;

7.2. baigę socialinių mokslų studijų arba humanitarinių mokslų studijų krypčių grupių universitetines pirmosios pakopos studijas;

7.3. baigę bet kurios studijų krypties (išskyrus socialinių mokslų ir humanitarinių mokslų studijų krypčių grupės studijų kryptis) pirmosios pakopos universitetines studijas ir išklause aukštosios mokyklos nustatytus papildomus antropologijos krypties arba tarpkryptinio pobūdžio (kuriose dėstomi antropologijos dalykai) studijų programas (ų) dalykus.

8. Antropologijos krypties studijų tikslas:

8.1. pagrindinis tikslas – ugdyti specialistus, gebančius taikyti antropologinę metodologiją bei socialines teorijas, turinčius išlavintą, refleksyvų tarpkultūrinį supratimą ir išvystytas sociumų ir kultūrų pažinimo kompetencijas bei gebėjimus efektyviai dirbti globalioje, tarptautinėje, daugiakultūrinėje aplinkoje ir visuomenėse; gebančius aiškinti žmonijos socialinę ir kultūrinę dinamiką iš holistinės bei lyginamosios perspektyvų; sugebančius atkreipti dėmesį ir kritiškai vertinti aktualias socialines bei kultūrinės praktikas, strategijas, mąstysenos ir elgsenos raiškas įvairiose gyvenamosios srityse;

8.2. pirmosios pakopos universitetinių studijų tikslas:

8.2.1. atskleisti ir padėti suprasti žmonijos įvairovės ir bendrumo pagrindus ir apimtis bei mokėti tai kritiškai įvertinti sekant įvairias, antropologijos teorijų raidoje nusistovėjusias analitines perspektyvas, taikant teorijas, koncepcijas ir pagrindinius antropologinių tyrimų metodus;

8.2.2. atskleisti ir padėti atpažinti ryšį tarp lokalių socialinės ir kultūrinės raiškos formų palyginamajame tarpkultūriniame santykiyje su globaliais procesais bei platesne istorine žmonijos raida;

8.2.3. etnografinių lauko tyrimų pagrindu ir bendrais bruožais paaiškinti elgsenos, sakytinės, garsinės, vizualinės bei tekstinės žmogiškosios raiškos formas bei būdus, kuriais žmonės formuoja ir yra formuojami socialinių, kultūrinių bei gamtinės aplinkos kontekstų;

8.3. antrosios pakopos studijų tikslas:

8.3.1. išmokyti pasitelkus antropologinę metodologiją – etnografinį lauko tyrimą bei socialinių tyrimų metodus ir kritiškai taikant įvertintas teorines-analitines koncepcijas bei perspektyvas analizuoti elgsenos, sakytinės, garsinės, vizualinės, medžiaginės ir tekstinės žmogiškosios raiškos formas bei būdus, kuriais žmonės formuoja ir yra formuojami socialinių, kultūrinių bei gamtinės aplinkos kontekstų;

8.3.2. suteikti gebėjimų savo atliktų mokslinių tyrimų pagrindu analizuoti lokalias socialines ir kultūrinės sampratas bei raiškos formas ir jas interpretuoti palyginamajame tarpkultūriniame santykiyje bei globalių procesų atžvilgiu.

II SKYRIUS

STUDIJŲ KRYPTIES SAMPRATA IR APRĖPTIS

9. Krypties studijų objektas – žmonių socialinės ir kultūrinės raiškos įvairovė bei jos tarpkultūrinis supratimas holistiniu ir palyginamuoju aspektu iš lokalsios ir globaliosios perspektyvų. Studijos apima platų teorinių ir praktinių žinių lauką, jos yra atviros naujovėms, o jų apibrėžtis nuolat kinta rengiant absolventą tarpininkauti, atpažįstant ir sprendžiant tarpkultūrinio supratimo problemas ir jų pasekmes.

10. Krypties studijos yra susijusios su etnologija, sociologija, kultūros studijomis, psichologija, visuomenine geografija, urbanistika, politikos mokslais, komunikacija, žmonių išteklių vadyba, edukologija, lingvistika, archeologija, regiono studijomis, paveldo studijomis, migracijos studijomis, visuomenės sveikatos, atminties studijomis, istorija, religijotyra ir kita. Biologinė (fizinė) antropologija priskiriama biologijos ir medicinos (sveikatos) mokslų sričiai.

11. Krypčiai svarbūs tarptautiniai dokumentai: Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (1948), Konvencija dėl pabėgėlių statuso (1951), Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija (1995), Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija (2003), Konvencija dėl kultūros įvairovės apsaugos ir skatinimo (2005).

12. Krypčiai būtinos teorinės ir praktinės žinios apima išplėtotas atskirų sociumų ir kultūrų pažinimo žinias ir gebėjimus, įgyjamus per lokalias, regiono ar atskirų atvejų studijas pasitelkus antropologines teorijas ir metodologiją, taip pat ir tų žinių ir (ar) gebėjimų pritaikymą tarpkultūriniam pažinimui, supratimui bei paaiškinant žmonių socialinę ir kultūrinę raišką, įsisavinus holistinę bei lyginamąją perspektyvas.

13. Kryptis remiasi antropologine metodologija ir antropologijoje taikomomis socialinėmis teorijomis, taip pat ir specialiosiomis antropologijos studijose įgyjamomis žiniomis. Tiek bendrosios, tiek ir specialiosios žinios paverčiamos fundamentinėmis ir praktinėmis žiniomis, atpažįstant aktualias socialines praktikas, politines strategijas bei kultūrinės raiškas, reikalingas tarpkultūrinio tarpininkavimo ir pritaikomas dirbant globalioje tarptautinėje ir daugiakultūrinėje aplinkoje bei mokslo tiriamojoje srityje.

14. Būtinai įgyjamų teorinių ir praktinių žinių spektras:

14.1. kritinis mąstymas ir socialinės bei kultūrinės antropologijos teorijų išmanymas;

14.2. antropologinės metodologijos mokėjimas ir taikymas;

14.3. antropologinio priėjimo prie socialinių problemų ir socialinių-kultūrinių situacijų teorinis ir praktinis išmanymas ir jos taikymas tarpkultūrinio tarpininkavimo srityje;

14.4. antropologo tyriminės ir praktinės veiklos etikos bei žmogaus teisių principų išmanymas ir taikymas.

15. Krypties absolventų – specialistų veikla apima tas sritis, kuriose reikalingas: išsamus žmonių socialinės kultūrinės raiškos pažinimas *in situ*; tarpkultūrinis sąmoningumas; socialinių saitų ir kultūrinių raiškų tarpusavio sąryšio supratimas; skirtingas žmonių socialines ir kultūrinės raiškas holistiškai apimančios žinios ir gebėjimai; gebėjimas konkrečius tyriminius ar praktinius veiklos atvejus interpretuoti iš palyginamosios perspektyvos.

16. Krypties specialistų veikla apima mokslinę-tiriamąją ir taikomąją sritis. Profesinė veikla gali apimti:

16.1. mokslinės-tiriamosios ir taikomosios veiklos organizavimą išigilinant į lokalinę vietinių žmonių žinią, sprendžiant aplinkosaugos, paveldosaugos, sveikatos apsaugos ir kitas problemas;

16.2. darbą vystymo ir plėtros institucijose ir projektuose, susiejant įvairius ekonominės ir technologinės plėtros aspektus, dalyvaujant pokyčių ir konflikto procesų sprendimuose privačiose, valstybės, nevalstybinėse ir tarptautinėse institucijose;

16.3. darbą bendradarbiavimo srityje valstybinėse ir nevalstybinėse institucijose (viešoji politika ir kritinis dialogas, napolitinis politinių konfliktų sprendimas), derinant teisinį pliuralizmą, pabėgėlių globą ir tarpkultūrinį supratimą bei plėtojant supratimą tarp skirtingų visuomenės grupių, vietinės bendruomenės, transnacionalinių bendruomenių ir socialinių tinklų ir kt.;

16.4. darbą švietimo srityje, supažindinant su antropologija ir jos žinių taikymu;

16.5. darbą vadybos, politikos, viešųjų sprendimų priėmimo srityje, padedant suprasti vietinį kontekstą ir transnacionalinę migraciją *in situ*, gebėjimą žvelgti giliau siejant skirtingas gyvensenos sritis, imantis tarpkultūrinės komunikacijos, ieškant konsensuso;

16.6. darbą visuomenės sveikatos srityje, atpažįstant socialiai, kultūriškai kontekstualizuotas žmogaus gyvenimo ciklo etapų, mitybos, ligų ir sveikatos priežiūros sampratas ir dalyvaujant su tuo susijusių problemų sprendimo procesuose;

16.7. darbą inovacijų diegimo, aplinkos ir objektų modeliavimo srityje (dizaino antropologija, tausojantys inovacijų diegimo būdai ir kita);

16.8. darbą komunikacijos, medijų, informacinių technologijų srityse (medijos ir teisė, medijos ir dizainas, skaitmeninės bendruomenės, skaitmeninis judumas ir kita);

16.9. darbą kultūrinės įvairovės bei savitumo puoselėjimo srityse (vietinėse bei autochtonų bendruomenėse, socialinės atskirties grupėse, muziejų ir paveldo apsaugos veikloje, kultūrinio turizmo srityje ir kita).

17. Antropologijos mokslo sampratai istoriškai priskiriamos dvi mokyklos: britų tradicijoje susiklosčiusi socialinė antropologija ir JAV tradicijoje dominuojanti kultūrinė antropologija. Jos abi remiasi bendra, socialinėje ir kultūrinėje antropologijoje taikoma metodologija – etnografiniais lauko tyrimais bei socialinių mokslų teorijomis. Skirtis tarp jų išryškėja nagrinėjant žmonių socialinės ir kultūrinės raiškos įvairovę. Įprastai socialinė antropologija didesnę dėmesį skyrė socialinei struktūrai ir organizacijai, socialinės sąveikos ir sąryšio formoms bei procesams; kultūrinė antropologija – kultūrinei raiškai, kultūrinėms struktūroms ir pavidalams. Tačiau pastaruoju metu konceptuali skirtis tarp socialinės ir kultūrinės antropologijos sampratų ir mokyklų praktiškai yra išnykusi, dažniausiai taikant socialinės ir kultūrinės antropologijos sąvoką. Socialinės antropologijos pakraipa yra plačiai paplitusi visoje Europoje ir už jos ribų, jai atstovauja Europos socialinių antropologų asociacija (*European Association of Social Anthropologists*). Kultūrinė antropologija dominuoja JAV, Kanadoje, Lotynų Amerikos šalyse ir kitose šalyse, jai atstovauja Amerikos antropologijos asociacija (*American Anthropological Association*). Šis

Aprašas pagrįstas socialinės antropologijos mokyklos tradicija, tačiau apima socialinę ir kultūrinę antropologiją kaip vieną mokslo kryptį.

18. Biologinė (fizinė) antropologija priskiriama biologijos ir medicinos (sveikatos) mokslų sričiai ir šiuo aprašu neregamentuojama.

19. Antropologijos (socialinės ir kultūrinės) samprata yra glaudžiai susijusi su etnologijos samprata. Jas sieja bendros socialinės teorijos ir etnografinė lauko tyrimo metodologija bei metodai. Plačiaja prasme etnologija, kaip ir antropologija, siekia kritiškai pažinti žmogiškojo pasaulio kultūrinę įvairovę. Tačiau etnologija tiriamąjį dėmesį skiria etninių grupių ir visuomenių kultūrinio savitumo ir tarpkultūrinės sąveikos bei kasdienybės reiškiniams identifikuoti ir nagrinėti. Ji glaudžiai susijusi su europine etnologija (*European Ethnology*) ir yra susitelkusi ties etninių-kultūrinių reiškinų ir jų sąveikos, liaudiškos kultūros ir kasdienybės realių pažinimu bei taikomosiomis praktikomis.

20. Numatoma, kad studijų krypties raidai didelę įtaką turės antropologijos plėtra, ypač taikomosios antropologijos vystymas, padedant spręsti sudėtingiausias pasaulio problemas, tokias kaip klimato kaita, masinė migracija, masiniai žmogaus teisių pažeidimai ir prievarta bei kita. Antropologijos reikmė ir reikšmė akivaizdi, nes ji savo antropologine metodologija – lauko tyrimais – *in situ* dokumentuoja žmonių socialinę ir kultūrinę raišką. Ji atvira kitų mokslų įtakai ir pati jiems daro įtaką.

III SKYRIUS

BENDRIEJI IR SPECIALIEJI STUDIJŲ REZULTATAI

21. Baigus pirmosios pakopos universitetines antropologijos krypties studijas, turi būti pasiekti šie studijų rezultatai:

21.1. žinios ir jų taikymas. Asmuo:

21.1.1. supranta žmonių gyvenenos, elgsenos ir mąstysenos skirtumus ir panašumus, jų istorinius ir gamtinės aplinkos kontekstus, socialinių ir kultūrinių reiškinų bei procesų įvairovę ir bendrumą bei geba taikyti tinkamas, fundamentiniais ir taikomaisiais tyrimais pagrįstas perspektyvas jiems aiškinti ir diferencijuoti;

21.1.2. yra susipažinęs su antropologijos metodologija, suvokia antropologijos mokslo raidą, klasikines ir šiuolaikines teorijas ir geba naudotis antropologijos koncepcijų, terminų bei tyrimo metodų visuma;

21.1.3. atpažįsta įvairių pasaulio etninių, socialinių bei kultūrinių grupių ar bendruomenių gyvenenos, mąstysenos ir elgsenos savitumus, panašumus ir skirtumus;

21.1.4. išmano antropologijos metodologijos (etnografijos) principus ir geba naudotis duomenų rinkimo bei analizės metodų įvairove (dalyvaujamasis stebėjimas, pokalbis, interviu, teksto ir vaizdo analizė ir kita), kurie apima žodinę, rašytinę medžiagą ir publikacijas, garsinę, vaizdinę ir filmuotą medžiagą, medžiaginius objektus, statistinius duomenis, archyvinę medžiagą, medijas ir internetinius šaltinius bei kita;

21.1.5. kritiškai suvokia ir geba taikyti antropologinių žinių potencialą įvairiuose socialiniuose, kultūriniuose kontekstuose, suvokia antropologinių žinių, priegų, tikslų, metodų ir teorinių vertinimų taikymo galimybes ir sąlygas;

21.2. gebėjimai vykdyti tyrimus. Asmuo:

21.2.1. geba rinkti informaciją ir etnografinio lauko tyrimo duomenis bei analizuoti žodinių, garsinių, vizualinių, tekstinių formų įvairovę;

21.2.2. geba kritiškai skaityti ir interpretuoti antropologinius tekstus (apimančius spausdintą, sakytinę, fotografuotą, filmuotą ir medijų medžiagą) istoriniuose, socialiniuose ir teoriniuose kontekstuose, suvokti jų stipriąsias ir silpnąsias puses, skirtingus antropologinio tyrimo etapus bei vykdymo reikalavimus;

21.2.3. geba kritiškai analizuoti ir interpretuoti empirinius duomenis, siedamas juos į kompleksines visumas, klasifikuodamas pagal temines šakines sritis ir pasirinkdamas tinkamas antropologines analitines perspektyvas, teorines prieigas ir sąvokas jiems aiškinti;

21.2.4. geba konsultuodamasis parengti mokslinio tyrimo projektą, problemiška ir teoriška pagrįsti tyrimo tikslus, etnografinio lauko tyrimo ir duomenų analizės metu taikyti tinkamus duomenų rinkimo ir analizės metodus, pateikti originalias išvalgas ir tyrimo rezultatus apibendrinti akademinio rašto darbo reikalavimus atitinkančia forma;

21.2.5. geba mokslinio tyrimo rezultatus pristatyti diskusijai raštu, žodžiu ir (ar) vaizdu, taip pat plėtoti projektinę veiklą bendradarbiaudamas su įvairių institucijų ar interesų grupių atstovais, įvertinti rezultatus ir juos pristatyti aprašomuosiuose pranešimuose, straipsniuose ar vaizdine forma;

21.3. specialieji gebėjimai. Asmuo:

21.3.1. geba identifikuoti, klasifikuoti ir kritiškai analizuoti socialinius ir kultūrinius reiškinius iš holistinės ir lyginamosios perspektyvų bei įvairiapusių aplinkybių kontekste ir pateikti argumentais bei kritine analize pagrįstą jų aiškinimą;

21.3.2. geba analizuoti, teoriškai įvertinti ir perteikti įvairių etninių, socialinių ir kultūrinių grupių ar bendruomenių vietinį žinojimą nešališkai, atpažinti ir diskutuoti etnocentristinius vertinimus;

21.3.3. suvokia individų, visuomenės, globalaus pasaulio ir aplinkos tarpusavio ryšį ir geba kritiškai analizuoti formas ir būdus, kuriais žmonės formuoja ir yra formuojami socialinių, kultūrinių bei gamtinės aplinkos kontekstų;

21.3.4. geba įvertinti profesinės praktinės veiklos situacijas etiniu požiūriu ir laikytis profesinės etikos;

21.4. socialiniai gebėjimai. Asmuo:

21.4.1. geba valstybine kalba ir bent viena užsienio kalba sklandžiai ir argumentuotai perteikti sąvokas, idėjas ir duomenis, reikšti savas mintis žodžiu, raštu ir vaizdu (jei reikia) pasitelkdamas garso ir vaizdo medžiagą, apibendrinti kitų teiginius, skirti savas mintis nuo kitų, pristatyti atliktą veiklą ir jos rezultatus, diskutuoti specialistų ir nespecialistų aplinkoje aiškiai ir tinkamu būdu, kreipdamasis į įvairias auditorijas;

21.4.2. geba dirbti individualiai;

21.4.3. yra įgijęs grupinio darbo įgūdžių ir pajėgia profesinę veiklą veiksmingai vykdyti grupėje, geba komunikuoti tarpkultūrinėje ir įvairiakalbėje aplinkoje;

21.4.4. geba bendradarbiauti ir antropologines žinias komunikuoti daugiadalykinėje ir tarpdalykinėje aplinkoje ir grupėje;

21.4.5. yra įgijęs kultūrinį jautrumą, suvokia kultūrų įvairovės ir kultūrų dialogo tausojančią vertę įvairiapusiam bendradarbiavimui ir geba ugdyti visuomenės kultūrinį sąmoningumą ir tarpkultūrinį supratimą;

21.5. asmeniniai gebėjimai. Asmuo:

21.5.1. geba savarankiškai studijuoti ir planuoti mokymosi procesą;

21.5.2. geba kritiškai vertinti savo profesinį pajėgumą bei ribotumą, yra įsipareigojęs tobulėti ir suvokia mokymosi visą gyvenimą svarbą;

21.5.3. pajėgus savarankiškai ir kūrybiškai priimti sprendimus situacijoje, kurioje reikia naujoviško ar alternatyvaus požiūrio;

21.5.4. geba naudotis informacijos šaltiniais, įvertinti jų patikimumą, naudotis informacinėmis technologijomis;

21.5.5. suvokia moralinę atsakomybę už savo profesinės veiklos ir jos rezultatų poveikį individui, visuomenei ir aplinkai; yra įsipareigojęs visais atvejais laikytis pagarbos žmogui, pažiūroms, teisėms ir laisvėms ir tausoti socialinę aplinką.

22. Baigus antrosios pakopos antropologijos krypties studijas, turi būti pasiekti šie studijų rezultatai:

22.1. žinios ir jų taikymas. Asmuo:

22.1.1. yra įgijęs naujausiais fundamentiniais ir taikomaisiais antropologijos mokslo tyrimais pagrįstų žinių ir geba jas taikyti naujoje ir nežinomoje aplinkoje;

22.1.2. žino antropologijos teminių šakinių sričių teorinius-metodologinius pagrindus ir geba plėtoti specializuotą diskusiją pasirinktoje teminėje šakinėje srityje (pavyzdžiui, aplinkos antropologijos, ekonomikos antropologijos, miesto antropologijos, medicinos antropologijos, teisės antropologijos, politikos antropologijos, vizualinės antropologijos, istorinės antropologijos ar kitoje srityje), suvokia tarpsritines sąsajas ir geba naudotis naujausiomis teminės srities teorinėmis žiniomis bei mokslinių tyrimų rezultatais;

22.1.3. geba taikyti naujausias antropologines teorines ir metodologines žinias bei prieigas praktinėje tiriamojame veikloje, atsižvelgia į antropologijos mokslo ir studijų prioritetų dinamišką pobūdį bei kintančias gyvenimiškąsias aktualijas ir aplinkybes;

22.1.4. kritiškai suvokia socialinės ir kultūrinės antropologijos sąsajas su kitomis dalykinėmis kryptimis bei disciplinomis (pavyzdžiui, etnologija, sociologija, kultūros studijomis, psichologija, religijotyra, urbanistika, istorija, lingvistika, lyčių studijomis, gamtos ir sveikatos mokslais, biologine (fizine) antropologija ir kita) ir geba kūrybiškai naudotis bei taikyti kitų disciplinų žinias;

22.2. gebėjimai vykdyti tyrimus. Asmuo:

22.2.1. geba parengti mokslinio tyrimo projektą, kritiškai įvertinti jo probleminį originalumą, naujoviškumą ir aktualumą, argumentuoti teoriniu, istoriografiniu, metodologiniu požiūriais ir jį tinkamai vykdyti;

22.2.2. geba valdyti lauko tyrimo eigą ir etapus, refleksyviai ir kūrybiškai derinti tyrimo metodus ir duomenis, įvertindamas tiriamosios aplinkos ir gyvenimiškųjų aplinkybių pokyčius, ir kritiškai interpretuoti duomenis istoriniuose, socialiniuose ir teoriniuose kontekstuose;

22.2.3. geba analizuoti, sintetinti ir apibendrinti tyrimo duomenis lyginamajame kontekste, palyginti ir sugretinti įvairias koncepcijas, sąvokas, idėjas, analitines perspektyvas ir empirinius faktus ir pateikti įrodymu bei šiuolaikinių antropologijos teorijų kritine analize pagrįstą aiškinimą, suvokia tyrimo rezultatų taikymo potencialą ir ribotumą;

22.2.4. geba bendradarbiauti vykdydamas mokslinius tyrimus bei savarankiškai inicijuoti taikomojus projektus regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu mastu, taip pat organizuoti ir koordinuoti taikomąją projektinę veiklą bendradarbiaudamas su įvairių institucijų ar interesų grupių atstovais;

22.3. specialieji gebėjimai. Asmuo:

22.3.1. geba kelti moksliniais argumentais ir tyrimų praktika pagrįstus klausimus ir konkrečius socialinės sąveikos ir kultūrinės raiškos atvejus nagrinėti daugiakryptėje perspektyvoje atsižvelgdamas į socialinius, kultūrinius, politinius, aplinkos, ekonominius, technologijų ir inovacijų plėtros bei kitus procesus;

22.3.2. geba įvertinti kintantį kultūrinės įvairovės kontekstą, taikyti tarpkultūrinį supratimą, stebėti, analizuoti ir siūlyti sprendimus, kaip sušvelninti socialinius ir kultūrinius susidūrimus ir konfliktus įvairiose socialinėse, politinėse aplinkose ir situacijose;

22.3.3. geba dalyvauti daugiadalykinėse ir tarpkultūrinėse darbo grupėse vykdant tiriamuosius ir rengiant taikomojus plėtros projektus ir pateikti analitinius instrumentus spręsti problemoms, susijusioms su transnacionaline migracija, socialine politika, ekonomine plėtra, pokyčių procesais ir konfliktais, viešąja politika, taip pat ir aplinkosauga, paveldosauga, visuomenės sveikata, technologijų plėtra, urbanistika, dizainu ir kita;

22.3.4. geba kritiškai ir kūrybiškai pateikti antropologines žinias ir argumentuotą profesinę nuomonę pasitelkdamas nepriklausomą požiūrį bei išsamius, *in situ* atliktus žmonių gyvensenos, elgsenos ir mąstysenos tyrimus, rašyti mokslinius straipsnius, savarankiškai rengti tiriamuosius ir taikomojus projektus, teikti metodines konsultacijas;

22.3.5. geba puoselėti kultūrinį raštingumą ir kultūrinę įvairovę įvairiose akademinėse ir praktinėse veiklose ir taikomoju lygmeniu;

22.4. socialiniai gebėjimai. Asmuo:

22.4.1. geba sklandžiai ir argumentuotai perteikti fundamentiniais ir taikomaisiais tyrimais gautas antropologines žinias, jas kritiškai vertindamas ir diskutuodamas profesinėje ir neprofesinėje aplinkoje, viešojoje diskusijoje ir grupės lygmeniu;

22.4.2. geba dirbti individualiai ir grupėje, inicijuoti bendradarbiavimą ir veiksmingai bendradarbiauti su kolegomis, darbdaviais, žiniasklaida, kitų sričių mokslininkais, organizuoti ir koordinuoti komandos darbą bei kurti komandos darbo atmosferą;

22.4.3. geba savarankiškai rengti darbo grupių planus ir projektus, vadovauti juos įgyvendinant, vertinti tiriamosios ir taikomosios veiklos efektyvumą, inicijuoti naujoves;

22.4.4. geba imtis atsakomybės už savo ir komandos veiklos kokybę, jos vertinimą ir tobulinimą, vadovaujasi profesine etika;

22.5. asmeniniai gebėjimai. Asmuo:

22.5.1. geba savarankiškai planuoti mokymosi ir profesinės veiklos procesą, pasirinkti tobulinimosi kryptį ir savarankiškai lavintis;

22.5.2. geba savarankiškai ir kūrybingai priimti sprendimus taikomojoje profesinėje ir tiriamojame veikloje, plačiai ir kritiškai taikyti teorines žinias, tiriamojo darbo patirtį, sisteminio ir strateginio mąstymo įgūdžius;

22.5.3. geba kritiškai analizuoti ir vertinti savo ir kitų profesinę veiklą ir praktiką, sistemiškai reflektuoti savo nuolatinį profesinį atsinaujinimą ir jį grįsti mokymosi visą gyvenimą principais;

22.5.4. geba kūrybingai diegti naujoves įvairiose profesinės veiklos srityse, remdamasis tarptautine gerąja patirtimi ir naujausiais mokslinių tyrimų pasiekimais, įvertindamas galimas socialines, kultūrinės ir etines pasekmes;

22.5.5. veikia, suvokdamas moralinę atsakomybę už savo veiklos ir jos rezultatų poveikį individui ir visuomenei, žmonių gerovei ir aplinkai, įsipareigoja puoselėti pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms, kultūrų raiškos įvairovei, lygiavertiškumui ir tausojančiai plėtrai.

IV SKYRIUS

DĖSTYMAS, STUDIJAVIMAS IR VERTINIMAS

23. Studijų programose turi būti taikomi studijų (dėstymo, studijavimo) ir vertinimo metodai, kurie geriausiai padėtų pasiekti Apraše ir konkrečiose studijų programose numatytus studijų rezultatus, integruotų teorinius ir praktinius aspektus ir prasmingai derėtų su naujausiomis didaktinėmis tendencijomis.

24. Studijų programose turi būti vadovaujamosi studijų rezultatais grįsta ir į studentus orientuotų studijų įgyvendinimo nuostatomis paremta sistema, apimančia studijų ir vertinimo metodus.

25. Taikomi studijų ir vertinimo metodai turi derėti su mokymosi visą gyvenimą koncepcija, todėl studentams turėtų būti ugdomas gebėjimas kritiškai mąstyti, savarankiškai mokytis, ugdyti intelektualinį smalsumą, atnaujinti žinias ir lanksčiai reaguoti į aplinkos pokyčius, motyvuoti studentus racionaliai naudoti laiką, planuoti. Studentai turi būti skatinami jausti atsakomybę už savo studijų rezultatus, mokymosi procesą ir nuolatinį tobulėjimą.

26. Studijos turi būti paremtos naujausiomis mokslo žiniomis ir pasiekimais, sudarant studentams galimybę įgyti fundamentinių teorinių žinių ir praktinių gebėjimų, prasmingai siejant žinias, kompetencijas, savarankiškumą ir atsakomybę.

27. Studijų procese turi būti lanksčiai taikomos ir derinamos skirtingos studijų formos bei metodai, atsižvelgiant į norimus pasiekti rezultatus. Taikomos studijų formos turi būti įvairios, efektyvios, skatinančios studentų įsitraukimą į mokymosi procesą, tarpusavio bendradarbiavimą,

leidžiančios jiems reflektuoti savo žinias ir gebėjimus, įsivertinti pasiekimus ir pažangą bei racionaliai naudojančios turimus resursus (bibliotekas, įrangą, mokslines elektronines duomenų bazines ir kitus informacijos šaltinius).

28. Visos taikomos studijų veiklos (pavyzdžiui, paskaitos, seminarai, praktiniai užsiėmimai, konsultacijos, savarankiškas darbas, grupinis darbas, praktika ir kita) ir studijų metodai (pavyzdžiui, teorinės medžiagos pateikimas, aiškinimas, iliustravimas ir komentavimas; praktikos pavyzdžių pristatymas, analizavimas, aptarimas, apibendrinimas; atvejų studijos; minčių lietus; diskusijos; debatai; savarankiška studijų medžiagos analizė; savarankiškas individualių ar grupinių užduočių atlikimas ir pristatymas; vaidmenų žaidimai; ekspertų metodas; minčių, sąvokų, koncepcijų žemėlapių sudarymas; projektinis mokymas; probleminis mokymas; patyriminis mokymas; reflektavimo dienoraščiai; mokomosios išvykos; lauko tyrimai, interviu, studijos *in situ*; virtualūs mokymo metodai ir kita) privalo sudaryti studentams galimybę išsiugdyti numatytus bendruosius bei specialiuosius gebėjimus ir užtikrinti efektyvų mokymosi procesą. Aukštosios mokyklos gali naudoti įvairius užsiėmimų formatus, jų pasirinkimas turi derėti su konkrečios programos deklaruojamais tikslais ir studijų rezultatais. Aukštosios mokyklos gali turėti ugdomų prioritetinių bendrųjų gebėjimų sąrašus, kurių turi būti laikomasi neignoruoiant šio Aprašo reikalavimų.

29. Skirtingų studijų pakopų studijų programose gali būti taikomi tie patys studijų ir vertinimo metodai, tačiau turi skirtis pateikiamų užduočių turinys, sudėtingumas ar studento savarankiškumo raiška.

30. Studijų programose turi būti numatyti tiriamieji darbai, lavinantys analitinius ir kritinius įgūdžius, ir antropologinio lauko tyrimo praktika (ar praktikos), kuri (kurios) skatintų tyrimų gebėjimų ugdymą ir taikymą. Studentai turi būti supažindinami su lauko tyrimo etikos ir darbo saugos reikalavimais.

31. Studentų pasiekimų vertinimas turi būti grindžiamas aiškiais, objektyviais ir iš anksto žinomais kriterijais bei atsižvelgiama į konkrečios antropologijos krypties studijų programos ypatybes. Pasirinkti vertinimo metodai turi užtikrinti galimybę įvertinti, ar studijų rezultatuose numatyti gebėjimai pasiekti bent minimaliu lygiu, ir leisti besimokančiajam demonstruoti aukštesnius pasiekimus bei sudaryti sąlygas įvertinti (įsivertinti) pasiekimus ir pažangą. Studentams turi būti suteikta galimybė dalyvauti priimant sprendimus dėl studijų rezultatų pasiekimo vertinimo būdų ir kriterijų, užduočių skaičiaus ir apimties. Studentų vertinimas turėtų būti reglamentuotas aukštosios mokyklos studijų pasiekimų vertinimų tvarkoje.

32. Studijų programose gali būti taikomi skirtingi vertinimo metodai: apklausa raštu ar žodžiu, testavimas, rašto darbas, žodinis pranešimas, praktinės užduoties, praktikos, projektų, grupės ir (ar) individualių darbų pristatymai ir (ar) ataskaitos, savęs ar kolegialus vertinimas, diskusijų vertinimas ir kiti. Be to, turi būti skatinama ieškoti naujų integruotų vertinimo būdų. Visos studijų rezultatuose aprašytos žinios ir gebėjimai turi būti formaliai įvertinti būdu, įrodančiu, jog studentai įgijo šių žinių ir gebėjimų.

33. Studentai turi laiku gauti tinkamą grįžtamąją informaciją, studijų vertinimas turi būti komentuojamas ir aptariamasis su studentais, siekiant užtikrinti jų studijų proceso kokybę, nuolatinį mokymąsi ir partnerystę.

34. Studijos turi padėti studentams įgyti antropologijos profesinę motyvaciją, sudaryti galimybę studentams pasiekti numatytus bendruosius ir specialiuosius studijų rezultatus, išlavinti asmeninius, tiriamuosius, socialinius ir specialiuosius gebėjimus, paskatinti studentus atlikti savo profesines funkcijas dar studijuojant.

V SKYRIUS

STUDIJŲ PROGRAMŲ VYKDYMO REIKALAVIMAI

35. Studijų programos vykdymo pagrindas yra kompetentingi ir kvalifikuoti dėstytojai. Studijų programose gali dėstyti asmenys, turintys ne žemesnį kaip magistro kvalifikacinį laipsnį ar jam lygiavertę aukštojo mokslo kvalifikaciją, atitinkančią dėstomo studijų dalyko (modulio) studijų ar mokslo kryptį ir atsižvelgiant į antropologijos krypties studijų dalį, arba turintys ne žemesnį kaip magistro kvalifikacinį laipsnį ar jam lygiavertę aukštojo mokslo kvalifikaciją ir užsiimantys praktine studijų dalyką atitinkančia veikla ilgiau nei 5 metus.

36. Dėstytojai turi būti atrenkami vadovaujantis aukštosios mokyklos tvarka ir kvalifikaciniais reikalavimais.

37. Rekomenduojama, kad pirmosios pakopos universitetinėse antropologijos krypties studijose ne mažiau kaip 50 procentų studijų programos apimties studijų kreditais, o antrosios pakopos studijose – ne mažiau kaip 80 procentų studijų programos apimties studijų kreditais dėstytojų mokslininkai, turintys mokslinės veiklos patirties, susijusios su dėstomu dalyku (moduliu). Dalį krypties dalykų gali dėstyti krypties praktinės darbo patirties turintys specialistai.

38. Pirmosios pakopos universitetinės ir antrosios pakopos antropologijos krypties studijos baigiamos viešai ginamu individualiu baigiamuoju rašto darbu (projektu).

39. Baigiamasis rašto darbas (projektas) turi atskleisti per studijas įgytas žinias ir gebėjimus, mokslo tiriamąsias ir savarankiško darbo kompetencijas. Baigiamuoju darbu studentas turi parodyti žinių ir supratimo lygį, gebėjimą analizuoti pasirinktą temą, vertinti kitų tyrėjų anksčiau atliktus atitinkamos krypties darbus, savarankiškai atlikti tyrimus, aiškiai ir pagrįstai išdėstyti bei išanalizuoti tyrimų rezultatus ir pateikti juos pagal aukštosios mokyklos reikalavimus. Baigiamasis darbas gali būti parengtas kaip projektas, atskleidžiantis pasiektus programos studijų rezultatus atitinkančias kompetencijas. Baigiamojo rašto darbo (bakalauro ir (ar) magistro) reikalavimai turi būti išdėstomi aukštosios mokyklos patvirtintoje tvarkoje.

40. Pirmosios pakopos universitetinių antropologijos krypties studijų baigiamajam darbui (projektui) rengti ir jam ginti turi būti skiriama ne mažiau kaip 18 studijų kreditų, antrosios pakopos antropologijos krypties studijų baigiamajam darbui (projektui) rengti ir jam ginti turi būti skiriama ne mažiau kaip 30 studijų kreditų.

41. Pirmosios pakopos universitetinių ir antrosios pakopos antropologijos krypties studijų baigiamųjų darbų (projektų) gynimo ir vertinimo komisijos sudaromos pagal aukštosios mokyklos patvirtintą baigiamųjų darbų (projektų) gynimo ir vertinimo komisijų sudarymo tvarką. Komisija turi būti sudaroma iš kompetentingų krypties specialistų – dėstytojų, mokslininkų ir socialinių partnerių. Baigiamųjų darbų vertinimo komisijos nariai, išskyrus socialinius partnerius, turi turėti mokslo daktaro laipsnį. Bent vienas komisijos narys turi būti iš kitos institucijos.

42. Baigiamųjų darbų (projektų) vertinimo tvarka turi būti aiškiai reglamentuota studijų programos apraše arba aukštosios mokyklos dokumentuose.

43. Integrali ir privaloma pirmosios pakopos universitetinių ir antrosios pakopos antropologijos krypties studijų programų dalis turi būti antropologinis lauko tyrimas (toliau – praktika (praktikos)). Bendra praktikos (praktikų) apimtis turi būti ne mažesnė kaip 18 studijų kreditų. Antroje pakopoje praktika (praktikos) turi būti vykdoma (vykdomos) priklausomai nuo studijų programos pobūdžio ir aukštosios mokyklos reikalavimų. Jos (jų) apimtis – ne mažesnė kaip 12 studijų kreditų. Per praktiką (praktikas) turi būti ugdomi gebėjimai, atitinkantys konkrečios studijų programos tikslą ir numatomus studijų rezultatus. Praktika (praktikos) gali būti atliekama (atliekamos) Lietuvoje ir užsienyje, naudojantis tam skirtomis programomis, taip pat ir judumo programomis bei tvarkomis.

44. Konkrečios studijų programos praktikos (praktikų) turinys turi būti aprašytas kaip dalykas (modulis) pagal aukštojoje mokykloje galiojančią tvarką. Savanoriškos praktikos (praktikų) ar kitos praktinės veiklos formos, įskaitymo galimybė ir reglamentavimas yra aukštųjų mokyklų kompetencija. Studentai prieš praktiką (praktikas) turi būti supažindinami su praktikos (praktikų) organizavimo tvarka, tikslais, užduotimis, pasiekimų vertinimo sistema, lauko tyrimo etika ir darbo sauga.

45. Aukštoji mokykla gali pasiūlyti studentams praktikos (praktikų) vietų sąrašą. Studentas gali praktikos (praktikų) vietas susirasti savarankiškai. Jeigu pasirinkta praktikos institucija, sudaroma trišalė sutartis tarp studento, aukštosios mokyklos ir praktikos institucijos.

46. Materialinė ir metodinė bazė, būtina studijų procesui (įskaitant antropologines lauko tyrimų praktikas), turi tenkinti šiuos minimalius reikalavimus ir būti nuolat atnaujinama:

46.1. auditorijos, kitos mokymo ir savarankiško darbo patalpos turi atitikti higienos ir darbo saugos reikalavimus;

46.2. auditorijos, kitos mokymo ir savarankiško darbo sąlygos bei priemonės turi būti įrengtos pagal studijų programos poreikius, su atitinkama įranga (garso ir vaizdo aparatūra, kompiuteriais ir konkrečios studijų programos turinį atitinkančia programine įranga), reikalinga studijų procesui organizuoti bei lauko tyrimams atlikti. Patalpos, reikalingos studijų procesui, turi būti pritaikytos specialiųjų poreikių turintiems studentams;

46.3. bibliotekose ir skaityklose turi būti sukomplektuoti mokslinės ir kitos specializuotos literatūros fondai, mokymo medžiaga, suteikiama prieiga prie tarptautinių duomenų bazių, skaitmeninio katalogo, virtualios mokymo (studijų) aplinkos.

47. Studentams turi būti suteikiama galimybė konkurso būdu studijuoti kitų šalių aukštųjų mokyklų jų studijų kryptį atitinkančiose studijų programose ir taip sukaupti dalį programos studijų kreditų. Studijų programose gali būti sudaromi mobilumo „langai“. Aukštoji mokykla turi sudaryti sąlygas dėstytojams ir studentams pasinaudoti akademinio judumo galimybėmis, integruoti tarptautinio lygmens žinių ir patirties dimensiją į studijų procesą. Studentams turi būti užtikrinamas akademinio judumo metu įgytų teigiamų studijų rezultatų įskaitymas.

48. Studentams turi būti sudaromos galimybės prisidėti prie aukštosios mokyklos padalinio, kuriame vykdoma studijų programa, vykdomos mokslo tiriamosios, eksperimentinės ar mokslo sklaidos veiklos.

49. Studentai turi būti reguliariai konsultuojami dėl karjeros galimybių.

50. Studijų programos vykdytojai privalo rinkti duomenis apie darbo rinkos poreikius, organizuoti studentų, absolventų, darbdavių ir socialinių partnerių apklausas. Remiantis gautais duomenimis turi būti koreguojama studijų programa ir joje dėstomi dalykai (moduliai).

51. Materialinė bazė turi būti nuolat atnaujinama, studijų organizavimas – nuolat tobulinamas, užtikrinant grįžtamąjį ryšį su studentais, absolventais bei socialiniais partneriais.
